

Lo Canigó és una magnòlia immensa  
que en un rebrot de Pirineu se bada;  
per abelles té fades que la volten,  
per papallons, los cisnes i les àligues.  
Formen son càlzer escarides serres  
que plateja l'hivern i l'estiu daura,  
grandiós veire on beu olors l'estrella,  
los aires rellentor, los núvols aigua.  
Les bosquíries de pins són sos barbissos,  
los estanyols ses gotes de rosada,  
i és son pistil aqueix palau aurífic,  
somni d'aloja que del cel davalla.

Jacint Verdaguer. *Canigó, cant II.*

# La natura i nosaltres: botànica, saber tradicional i literatura al nostre entorn

Passejant entre plantes i paraules  
de la biblioteca Miquel Llongueras als  
jardins de la Maternitat



## Arrels i llavors. Crisi de la biodiversitat i resistència de les plantes



El químic i novel·lista Charles P. Snow va encunyar el 1959 el terme "les dues cultures" per a referir-se a l'oposició entre activitats i pensaments científics i humanístics, que, malauradament, han viscut d'esquena i s'han mantingut massa separats fins avui mateix, la qual cosa constitueix un problema en el progrés de la societat humana.

Un dels objectius del projecte **Arrels i llavors** és aconseguir accions i compromisos individuals i col·lectius millors respecte de la sostenibilitat mitjançant l'ús de pràctiques, enfocaments, tècniques i estètiques de l'art i de la ciència, per a desenvolupar la passió i la connexió emocional, mirant de promoure hàbits que tinguin cura del nostre entorn i, concretament, de les plantes, tot contribuint a la nostra alfabetització botànica.



Cofinanciado por el  
programa Europa Creativa  
de la Unión Europea



institut  
botànic  
Centre mixt  
CSIC

# MAGNOLIA GRANDIFLORA



PEPWALLS

**Nom científic:**

*Magnolia grandiflora* (Magnoliaceae)

**Nom vulgar:**

magnòlia

**Descripció i hàbitat:**

Arbre de fulla perenne, de capçada allargada o piramidal, d'escorça rugosa, que pot atènyer els 30 m d'alçària, tot i que sovint no supera els 20. Fulles esparses, bàsicament el·líptiques, grosses, de fins a 25×10 cm, coriàcies (rígides, impermeables), de color verd fosc a la cara superior, lluenta, i de color marronós o ferruginós, degut a la pilositat, a la inferior, mat. Flors solitàries, molt grans, de fins a dos pams de diàmetre, amb peces de color blanc disposades helicoidalment. Fruit sec, en fol·licles agrupats en forma de pinya, dels quals surten llavors de color vermell viu a la maduresa. Originari d'Amèrica del Nord, a casa nostra es troba molt freqüentment cultivada com a ornamental.

Flors de baladre en un torrent  
Per on no passa mai sa gent  
Amb poca cosa en tenen prou  
Per treure un altre color nou  
Flors de baladre en un torrent  
Tenen el cor de sol i vent  
Viuen només d'allò que cau  
Aigua de núvol i cel blau  
Flors de baladre en un torrent  
No es venen per deu ni per cent  
Creuen que tenen un gran riu  
Quan fa un ruixim de mig estiu  
I es deixen dur torrent avall  
Com ses al·lotes cap un ball.

Isidor Marí. *Flors de baladre* [fragment].

## Arrels i llavors. Crisi de la biodiversitat i resistència de les plantes



El químic i novel·lista Charles P. Snow va encunyar el 1959 el terme “les dues cultures” per a referir-se a l’oposició entre activitats i pensaments científics i humanístics, que, malauradament, han viscut d’esquena i s’han mantingut massa separats fins avui mateix, la qual cosa constitueix un problema en el progrés de la societat humana.

Un dels objectius del projecte **Arrels i llavors** és aconseguir accions i compromisos individuals i col·lectius millors respecte de la sostenibilitat mitjançant l’ús de pràctiques, enfocaments, tècniques i estètiques de l’art i de la ciència, per a desenvolupar la passió i la connexió emocional, mirant de promoure hàbits que tinguin cura del nostre entorn i, concretament, de les plantes, tot contribuint a la nostra alfabetització botànica.



Cofinanciado por el programa Europa Creativa de la Unión Europea



institut botànic

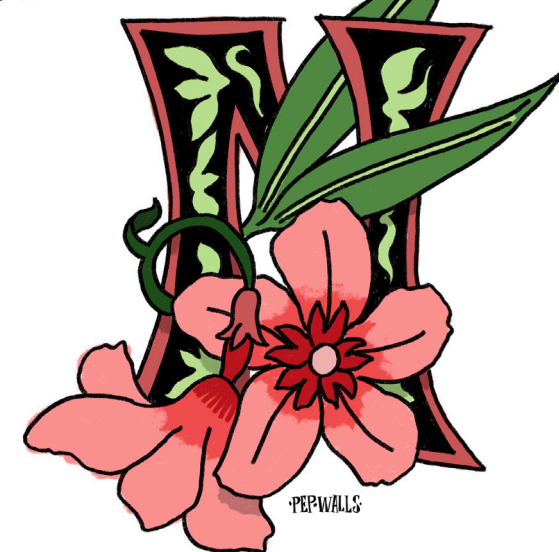
Centre mixt CSIC

# La natura i nosaltres: botànica, saber tradicional i literatura al nostre entorn

Passejant entre plantes i paraules  
de la biblioteca Miquel Llongueras als  
jardins de la Maternitat



## NERIUM·OLEANDER



PEP WALLS

© Ideació i texts: E. Figueras, T. Garnatje, M. Redondo i J. Vallès.

© Textos literaris: els seus autors.

© Fotografies: T. Garnatje i J. Vallès.

© Il·lustracions: J. Herrera.

Barcelona, maig de 2022



**Nom científic:**

*Nerium oleander* (Apocynaceae)

**Nom vulgar:**

baladre

**Descripció i hàbitat:**

Arbust de fulla perenne, que algun cop pot adoptar forma d'arbret de capçada esferoidal, normalment de 2-3 m d'alçària, encara que pot arribar als 5. Fulles lanceolades, agudes, de marge enter, verticil·lades en grups de tres, de color verd no gaire fosc, coriàcies (impermeables, rígides), amb el nervi central molt marcat. Flors força grosses i vistoses, amb els pètals un tros soldats fent un tub i acabats en làmines lleugerament torçades, de color rosa fort (tot i que també hi ha races de cultiu de flor blanca). Fruit sec, en fol·licle allargat, en forma de banya, del qual, en ser madur, surten llavors amb apèndixs pilosos força visibles. Originari de la regió mediterrània, a casa nostra viu en indrets secs i rambles de rius, rieres i torrents, sobretot a la part sud i, a més, és molt freqüentment cultivat com a ornamental a tot el territori.



La nit sospira, la nit,  
el bosc, la riera clara.  
Les branques del lledoner  
són fines i despullades;  
fulla i ocell n'han fugit,  
però hi crema l'estelada.  
Fadrina, l'amor és lluny;  
demana'l a punta d'alba,  
quan l'ombra del lledoner  
s'allargui com un miracle.

Tomàs Garcés. *A l'ombra del lledoner* [fragment], 1924.

# La natura i nosaltres: botànica, saber tradicional i literatura al nostre entorn

Passejant entre plantes i paraules  
de la biblioteca Miquel Llongueras als  
jardins de la Maternitat

∞

## Arrels i llavors. Crisi de la biodiversitat i resistència de les plantes



El químic i novel·lista Charles P. Snow va encunyar el 1959 el terme “les dues cultures” per a referir-se a l'oposició entre activitats i pensaments científics i humanístics, que, malauradament, han viscut d'esquena i s'han mantingut massa separats fins avui mateix, la qual cosa constitueix un problema en el progrés de la societat humana.

Un dels objectius del projecte **Arrels i llavors** és aconseguir accions i compromisos individuals i col·lectius millors respecte de la sostenibilitat mitjançant l'ús de pràctiques, enfocaments, tècniques i estètiques de l'art i de la ciència, per a desenvolupar la passió i la connexió emocional, mirant de promoure hàbits que tinguin cura del nostre entorn i, concretament, de les plantes, tot contribuint a la nostra alfabetització botànica.



Cofinanciado por el  
programa Europa Creativa  
de la Unión Europea



institut  
botànic

Centre mixt  
CSIC

## CELTIS AUSTRALIS



PEP WALLS

© Ideació i texts: E. Figueras, T. Garnatje, M. Redondo i J. Vallès.

© Textos literaris: els seus autors.

© Fotografies: T. Garnatje i J. Vallès.

© Il·lustracions: J. Herrera.

Barcelona, maig de 2022

**Nom científic:**

*Celtis australis* (Cannabaceae)

**Nom vulgar:**

lledoner

**Descripció i hàbitat:**

Arbre de tronc grisós i capçada esferoidal o irregular, de fulla caduca, que pot ultrapassar els 20 m d'alçària, tot i que sovint no en fa més de 5. Fulles alternes i amb pecíol llarg, de color verd més aviat fosc, grogues just abans de caure, agudes i amb el marge dentat, i de forma ovalada o lanceolada. Flors solitàries, de color verdós, petites i poc vistoses. Fruits carnosos, però amb poca polpa, en drupa amb peduncle llarg, esfèrics i de color violaci tirant cap a negre quan són madurs. Originari de la Mediterrània oriental, ha estat molt sovint plantat vora habitacions humanes i s'ha naturalitzat a casa nostra.

Saps el país dels tarongers en flor?  
Entre el fullatge obscur brilla el fruit d'or.  
Allí es fa el llorer altiu, la murtra suau,  
Gronxats pel dolç oreig sota el cel blau.  
No saps on és? Allí...  
Volguessis, mon amat, anar-hi amb mi.

Johann Wolfgang Goethe. *Balada de Mignon*, 1891.

# La natura i nosaltres: botànica, saber tradicional i literatura al nostre entorn

Passejant entre plantes i paraules  
de la biblioteca Miquel Llongueras als  
jardins de la Maternitat

∞

## Arrels i llavors. Crisi de la biodiversitat i resistència de les plantes



El químic i novel·lista Charles P. Snow va encunyar el 1959 el terme “les dues cultures” per a referir-se a l’oposició entre activitats i pensaments científics i humanístics, que, malauradament, han viscut d’esquena i s’han mantingut massa separats fins avui mateix, la qual cosa constitueix un problema en el progrés de la societat humana.

Un dels objectius del projecte **Arrels i llavors** és aconseguir accions i compromisos individuals i col·lectius millors respecte de la sostenibilitat mitjançant l’ús de pràctiques, enfocaments, tècniques i estètiques de l’art i de la ciència, per a desenvolupar la passió i la connexió emocional, mirant de promoure hàbits que tinguin cura del nostre entorn i, concretament, de les plantes, tot contribuint a la nostra alfabetització botànica.



Cofinanciado por el  
programa Europa Creativa  
de la Unión Europea



institut  
botànic

Centre mixt  
CSIC

# LAURUS NOBILIS



PERWALLS



**Nom científic:**

*Laurus nobilis* (Lauraceae)

**Nom vulgar:**

llor, llorer

**Descripció i hàbitat:**

Arbre de fulla perenne, sovint dioic (amb peus masculins i peus femenins), de tronc grisós i llis i de capçada allargada, que no sol passar els 10 m d'alçària, tot i que pot arribar als 15. Les fulles són esparses, allargades, amb àpex agut i coriàcies (rígides, impermeables), de color verd fosc i brillant a la cara superior i més clares i sense brillantor a la inferior. Flors poc vistoses, de color blanquinós o groguenc, agrupades en inflorescències, les masculines amb més flors que les femenines. Fruit carnós, en baia, de color negre i de les dimensions d'una oliva mitjana quan és madur. Originari de la regió mediterrània, a casa nostra es troba en boscs humits fins als 100 m d'altitud i també hi és profusament plantat.

Vaig fer el salt a un roure,  
que en soc, de cabró!  
El meu company roure, el  
meu germà bessó.  
La mateixa fusta ens va  
fabricar segons les pautes,  
fusta rústica amb què hom fa  
gairebé tot, llevat les flautes.  
Ara tinc uns freixes  
i uns arbres de Judea,  
de llavor selecta  
i alta qualitat.  
Però em manca el principal:  
una branca de campanya,  
el meu arbre de Nadal,  
un pal de cucanya.

Georges Brassens. *A prop del meu arbre* (Auprès de mon arbre) [fragment].

## Arrels i llavors. Crisi de la biodiversitat i resistència de les plantes



El químic i novel·lista Charles P. Snow va encunyar el 1959 el terme “les dues cultures” per a referir-se a l’oposició entre activitats i pensaments científics i humanístics, que, malauradament, han viscut d’esquena i s’han mantingut massa separats fins avui mateix, la qual cosa constitueix un problema en el progrés de la societat humana.

Un dels objectius del projecte **Arrels i llavors** és aconseguir accions i compromisos individuals i col·lectius millors respecte de la sostenibilitat mitjançant l’ús de pràctiques, enfocaments, tècniques i estètiques de l’art i de la ciència, per a desenvolupar la passió i la connexió emocional, mirant de promoure hàbits que tinguin cura del nostre entorn i, concretament, de les plantes, tot contribuint a la nostra alfabetització botànica.



Cofinanciado por el programa Europa Creativa de la Unión Europea



institut botànic

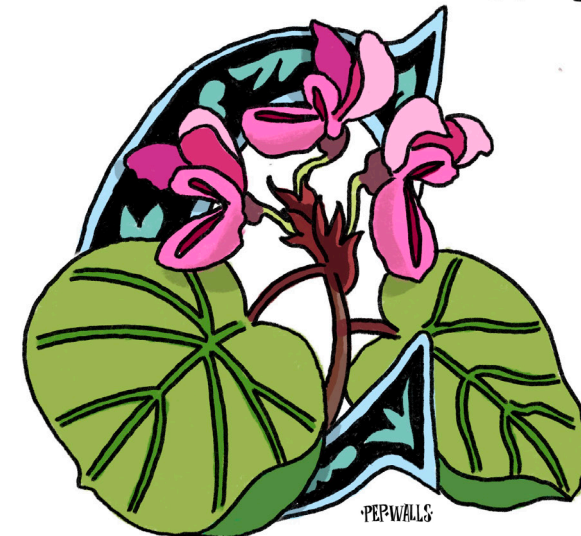
Centre mixt CSIC

# La natura i nosaltres: botànica, saber tradicional i literatura al nostre entorn

Passejant entre plantes i paraules  
de la biblioteca Miquel Llongueras als  
jardins de la Maternitat



## CERCIS SILIQUASTRUM



PEP WALLS



**Nom científic:**

*Cercis siliquastrum* (Fabaceae)

**Nom vulgar:**

arbre de l'amor, arbre de Judes

**Descripció i hàbitat:**

Arbre de capçada irregular, de fulla caduca, que sol fer entre 4 i 6 m d'alçària. Fulles de color verd clar, sobretot la cara inferior, de marge enter, rodones, a vegades en forma de cor a la base. Flors en grups nombroses, que surten tant a les branques com al tronc, de color rosa fort i viu, de corol·la papilionada (amb pètals desiguals que, si es separen, recorden poc o molt una papallona, amb les ales obertes). Contràriament al que sol passar, en aquest arbre les flors surten abans que les fulles, que comencen a obrir-se quan el fruit ja està madurant. Fruit secs, en llegum. Originari del la Mediterrània oriental i el Caucas, a casa nostra és molt sovint plantat com a ornamental i en alguna ocasió s'hi troba naturalitzat.



Mon cor estima un arbre! Més vell que l'olivera,  
més poderós que el roure, més verd que el taronger,  
conserva de ses fulles l'eterna primavera,  
i lluita amb les ventades que atupen la ribera,  
com un gegant guerrer.

Miquel Costa i Llobera. *El pi de Formentor* [fragment].

# La natura i nosaltres: botànica, saber tradicional i literatura al nostre entorn

Passejant entre plantes i paraules  
de la biblioteca Miquel Llongueras als  
jardins de la Maternitat



## PINUS·HALEPENSIS



PERWALLS

### Arrels i llavors. Crisi de la biodiversitat i resistència de les plantes



El químic i novel·lista Charles P. Snow va encunyar el 1959 el terme "les dues cultures" per a referir-se a l'oposició entre activitats i pensaments científics i humanístics, que, malauradament, han viscut d'esquena i s'han mantingut massa separats fins avui mateix, la qual cosa constitueix un problema en el progrés de la societat humana.

Un dels objectius del projecte **Arrels i llavors** és aconseguir accions i compromisos individuals i col·lectius millors respecte de la sostenibilitat mitjançant l'ús de pràctiques, enfocaments, tècniques i estètiques de l'art i de la ciència, per a desenvolupar la passió i la connexió emocional, mirant de promoure hàbits que tinguin cura del nostre entorn i, concretament, de les plantes, tot contribuint a la nostra alfabetització botànica.



Cofinanciado por el  
programa Europa Creativa  
de la Unión Europea



institut  
botànic  
Centre mixt  
CSIC

**Nom científic:**

*Pinus halepensis* (Pinaceae)

**Nom vulgar:**

pi blanc, pi bord

**Descripció i hàbitat:**

Arbre resinós, d'escorça clivellada i capçada esferoïdal o cònica i fulles perennes, que pot arribar a 20 m d'alçada, tot i que sovint és molt menys alt. Fulles estretes i punxents (aciculars), de color verd groguenc, que surten de dues en dues d'una petita ramificació. Flors masculines en inflorescències en grups de nombroses pinyetes i femenines en inflorescències també en pinyeta, no disposades en grups nombrosos. Fructificació en estròbil llenyós (pinya), que conté llavors (pinyons) molt petites. Típic de la regió mediterrània, a casa nostra és abundant especialment a les zones litoral i prelitoral, sovint en brolles de la degradació d'alzinars.

Un alzinar tot negre en el matí  
on s'arrossega un poc de boira morta,  
en legió s'allarga, sense fi,  
com l'amistat, plegadissa i forta.  
I a un llambregueig de sol, que vol i dol,  
la fontanella riu en una prada,  
i el fi pollanc devora un corriol  
es torç com una dona enamorada.

Josep Carner. *L'alzinar i el pollanc.*

# La natura i nosaltres: botànica, saber tradicional i literatura al nostre entorn

Passejant entre plantes i paraules  
de la biblioteca Miquel Llongueras als  
jardins de la Maternitat

∞

## QUERCUS·ILEX



### Arrels i llavors. Crisi de la biodiversitat i resistència de les plantes



El químic i novel·lista Charles P. Snow va encunyar el 1959 el terme "les dues cultures" per a referir-se a l'oposició entre activitats i pensaments científics i humanístics, que, malauradament, han viscut d'esquena i s'han mantingut massa separats fins avui mateix, la qual cosa constitueix un problema en el progrés de la societat humana.

Un dels objectius del projecte **Arrels i llavors** és aconseguir accions i compromisos individuals i col·lectius millors respecte de la sostenibilitat mitjançant l'ús de pràctiques, enfocaments, tècniques i estètiques de l'art i de la ciència, per a desenvolupar la passió i la connexió emocional, mirant de promoure hàbits que tinguin cura del nostre entorn i, concretament, de les plantes, tot contribuint a la nostra alfabetització botànica.





**Nom científic:**

*Quercus ilex* (Fagaceae)

**Nom vulgar:**

alzina, carrasca

**Descripció i hàbitat:**

Arbre d'escorça clivellada, de capçada esferoidal i densa, de fulla perenne, que no sol passar gaire del 10 m d'alçària, tot i que pot arribar als 25. Fulles esparses, coriàcies (rígides, impermeables), de marge d'enter a dentat, amb les dents poc o molt punxents, de color verd fosc a la cara superior i grisós o cendrós, a causa de la pilositat, a la inferior. Flors petites i de color groguenc, separades per sexes, tots dos en el mateix individu; les masculines, nombroses agrupades en espigues penjants (aments o gatells) i les femenines solitàries. Fruit (gla, aglà) sec, en aqueni, amb el terç inferior protegit per una estructura aspra anomenada cúpula. Originari de la regió mediterrània, a casa nostra és molt abundant i forma boscos des del nivell del mar fins a 1.400 m d'altitud, a part de trobar-s'hi, no pas rarament, cultivat com a ornamental.

Ens ha despertat  
el xiulit prim d'una merla  
sobre el pebrer bord del jardí.  
i entre els llençols  
feixucs del diumenge,  
el record ens diu  
el sol que naix,  
l'herba tendra i la rosada.  
a vegades la felicitat  
és petita com un matí.

Anna Montero Bosch. *Ens ha despertat.*

# La natura i nosaltres: botànica, saber tradicional i literatura al nostre entorn

Passejant entre plantes i paraules  
de la biblioteca Miquel Llongueras als  
jardins de la Maternitat

∞

## Arrels i llavors. Crisi de la biodiversitat i resistència de les plantes



El químic i novel·lista Charles P. Snow va encunyar el 1959 el terme “les dues cultures” per a referir-se a l'oposició entre activitats i pensaments científics i humanístics, que, malauradament, han viscut d'esquena i s'han mantingut massa separats fins avui mateix, la qual cosa constitueix un problema en el progrés de la societat humana.

Un dels objectius del projecte **Arrels i llavors** és aconseguir accions i compromisos individuals i col·lectius millors respecte de la sostenibilitat mitjançant l'ús de pràctiques, enfocaments, tècniques i estètiques de l'art i de la ciència, per a desenvolupar la passió i la connexió emocional, mirant de promoure hàbits que tinguin cura del nostre entorn i, concretament, de les plantes, tot contribuint a la nostra alfabetització botànica.



Cofinanciado por el  
programa Europa Creativa  
de la Unión Europea



institut  
botànic

Centre mixt  
CSIC

# SCHINUS MOLLE



PEPWALLS

**Nom científic:**

*Schinus molle* (Anacardiaceae)

**Nom vulgar:**

pebrer bord

**Descripció i hàbitat:**

Arbre d'escorça clivellada i branques pèndules, desmaiades, de fulla perenne, que pot arribar als 20 m d'alçària. Fulles esparses, compostes (dividides fins al nervi central i amb peces anomenades folíols), penjants, de color verd més aviat clar. Flors petites, de color blanc groguenc, molt nombroses agrupades en inflorescències en raïms també penjants. Fruit carnós, tot i que no pas gaire sucós, en drupa, de color rosa o vermellós quan és madur; les infructescències, amb gran quantitat de fruits cadascuna i no sempre en el mateix grau de maduració i, per tant, amb matisos de colors, són molt vistents. D'origen sud-americà, a casa nostra és molt abundantment plantada com a ornamental.



De matí em plau, amb fèries tenalles  
I claus de tub, cercar la peça llosca  
A l'embragat, o al coixinet que embosca  
L'eix, i engegar per l'asfalt sense falles.  
I enfilar colls, seguir per valls ombroses,  
Vèncer, rabent, els guals. Oh mon novell!  
Em plau, també, l'ombra suau d'un tell,  
L'antic museu, les madones borroses,  
I el pintar extrem d'avui! Càndid rampell:  
M'exalta el nou i m'enamora el vell.

J.V. Foix. *Em plau, d'atzar* [fragment].

# La natura i nosaltres: botànica, saber tradicional i literatura al nostre entorn

Passejant entre plantes i paraules  
de la biblioteca Miquel Llongueras als  
jardins de la Maternitat



## TILIA TOMENTOSA



PERWALLS

### Arrels i llavors. Crisi de la biodiversitat i resistència de les plantes



El químic i novel·lista Charles P. Snow va encunyar el 1959 el terme "les dues cultures" per a referir-se a l'oposició entre activitats i pensaments científics i humanístics, que, malauradament, han viscut d'esquena i s'han mantingut massa separats fins avui mateix, la qual cosa constitueix un problema en el progrés de la societat humana.

Un dels objectius del projecte **Arrels i llavors** és aconseguir accions i compromisos individuals i col·lectius millors respecte de la sostenibilitat mitjançant l'ús de pràctiques, enfocaments, tècniques i estètiques de l'art i de la ciència, per a desenvolupar la passió i la connexió emocional, mirant de promoure hàbits que tinguin cura del nostre entorn i, concretament, de les plantes, tot contribuint a la nostra alfabetització botànica.



Cofinanciado por el  
programa Europa Creativa  
de la Unión Europea



**Nom científic:**

*Tilia tomentosa* (Malvaceae)

**Nom vulgar:**

tell argentat, til·ler argentat

**Descripció i hàbitat:**

Arbre de capçada esferoidal i fulles caduques, que pot arribar a 10 m d'alçada. Fulles cordiformes, de marge dentat i agudes a l'àpex, amb gran contrast entre la cara superior, de color verd fosc, i la inferior, blanquinosa per l'abundant pilositat. Flors agrupades en un nombre no gaire alt en inflorescències que parteixen d'una fulla modificada (bràctea), allargada i de color verd clar groguenc. Fruits secs, en una mena de càpsula anomenada carcèrul; quan hi són la bràctea que els suporta es va assecant i tornant de color marró. Originari de la part oriental de la regió euro-siberiana, no es troba silvestre a casa nostra on, però, és abundantment cultivat com a ornamental.

Si per atzar passeu per l'Empordà  
veureu tants verds que no els podreu comptar.

El verd tremoladís, adolescent,  
que es gronxa en els pollancre del torrent.

El verd rosat, que espurna el tamariu  
i anuncia les tardes de l'estiu.

(...)

El verd de l'olivera, platejat,  
que duu a la plana un to d'austeritat.

El verd erecte, fosc, el que té més  
desig de flamejar sobre els xiprers.

Si per atzar passeu per l'Empordà  
veureu més verds dels que jo us sé contar.

Maria dels Àngels Vayreda. *Els verds de l'Empordà* [fragment].

## Arrels i llavors. Crisi de la biodiversitat i resistència de les plantes



El químic i novel·lista Charles P. Snow va encunyar el 1959 el terme "les dues cultures" per a referir-se a l'oposició entre activitats i pensaments científics i humanístics, que, malauradament, han viscut d'esquena i s'han mantingut massa separats fins avui mateix, la qual cosa constitueix un problema en el progrés de la societat humana.

Un dels objectius del projecte **Arrels i llavors** és aconseguir accions i compromisos individuals i col·lectius millors respecte de la sostenibilitat mitjançant l'ús de pràctiques, enfocaments, tècniques i estètiques de l'art i de la ciència, per a desenvolupar la passió i la connexió emocional, mirant de promoure hàbits que tinguin cura del nostre entorn i, concretament, de les plantes, tot contribuint a la nostra alfabetització botànica.



UNIVERSITAT DE  
BARCELONA



Cofinanciado por el  
programa Europa Creativa  
de la Unión Europea



institut  
botànic  
Centre mixt  
CSIC

© Ideació i texts: E. Figueras, T. Garnatje, M. Redondo i J. Vallès.

© Textos literaris: els seus autors.

© Fotografies: T. Garnatje i J. Vallès.

© Il·lustracions: J. Herrera.

Barcelona, maig de 2022

# La natura i nosaltres: botànica, saber tradicional i literatura al nostre entorn

Passejant entre plantes i paraules  
de la biblioteca Miquel Llongueras als  
jardins de la Maternitat



## CUPRESSUS SEMPERVIRENS





**Nom científic:**

*Cupressus sempervirens* (Cupressaceae)

**Nom vulgar:**

xiprer

**Descripció i hàbitat:**

Arbre de tronc molt recte, de brancatge i fullatge densos, de fulla perenne i de capçada cònica o fusiforme, que pot fer fins a 20 m d'alçària. Fulles molt petites, esquamiformes, de color verd fosc i disposades encavallant-se unes sobre les altres. Flors unisexuals, les d'ambdós sexes sobre el mateix individu; les masculines s'agrupen en petits cons terminals, de color groc viu quan són a punt de dispersar els grans de pol·len; les femenines formen cons més grossos i lignificats, esferoidals o oblongs. La fructificació és el mateix con femení quan ha estat fecundat i ha madurat, llenyosa i amb forma més o menys de bola que, quan allibera les llavors, mostra, separades, les peces poligonals que la formen. Originari de la Mediterrània oriental i el Pròxim Orient, és molt plantat a casa nostra com a ornamental.

Pot ésser que encara  
creixi una palma  
en el rocam més alt: sola, sola a un racó.  
Antiga i verda fada  
a custodi el record  
d'una pobresa dolça  
dins l'últim  
perdut margalló.

Rafael Sari. *Margalló* [fragment].

# La natura i nosaltres: botànica, saber tradicional i literatura al nostre entorn

Passejant entre plantes i paraules  
de la biblioteca Miquel Llongueras als  
jardins de la Maternitat



## Arrels i llavors. Crisi de la biodiversitat i resistència de les plantes



El químic i novel·lista Charles P. Snow va encunyar el 1959 el terme “les dues cultures” per a referir-se a l'oposició entre activitats i pensaments científics i humanístics, que, malauradament, han viscut d'esquena i s'han mantingut massa separats fins avui mateix, la qual cosa constitueix un problema en el progrés de la societat humana.

Un dels objectius del projecte **Arrels i llavors** és aconseguir accions i compromisos individuals i col·lectius millors respecte de la sostenibilitat mitjançant l'ús de pràctiques, enfocaments, tècniques i estètiques de l'art i de la ciència, per a desenvolupar la passió i la connexió emocional, mirant de promoure hàbits que tinguin cura del nostre entorn i, concretament, de les plantes, tot contribuint a la nostra alfabetització botànica.



Cofinanciado por el  
programa Europa Creativa  
de la Unión Europea



## CHAMAEROPS HUMILIS



PEPWALLS



**Nom científic:**

*Chamaerops humilis* (Arecaceae)

**Nom vulgar:**

margalló

**Descripció i hàbitat:**

Palmera amb aspecte de petit arbre, de fulla perenne, sovint dioica (amb sexes separats en individus diferents), amb tija molt fibrosa, que sovint no depassa 1-2 m d'alçària, però en pot arribar a fer 10. Fulles grosses, no rarament de 0,5 m de diàmetre o més, punxents, disposades en roseta a la part apical de la tija, palmades, de contorn arrodonit o en forma de ventall. Flors petites, de color groguenc, en grups força nombrosos. Fruits carnosos, en baia, petits dàtils de color bru vermellós, que s'enfosqueix a la maduració. Originari de la regió mediterrània i força abundant al sud, és una de les dues palmeres (l'altra viu a Creta) autòctones d'Europa i a casa nostra és prou freqüent en àrees prelitorals, sobretot al sud, però arribant fins a l'extrem nord del territori.



Les oliveres, aquests arbres amants de les celsties nocturnes, que àdhuc de dia les recorden i sembla que en traspuen l'emplataiada llum pel fullam, aleshores se movien silenciosament amb un faldeig vigorós, com rabejant-se amb el clar de lluna per a millor sedassar-lo i absorbir-lo.

Joaquim Ruyra. *El malcontent* [fragment].

# La natura i nosaltres: botànica, saber tradicional i literatura al nostre entorn

Passejant entre plantes i paraules  
de la biblioteca Miquel Llongueras als  
jardins de la Maternitat



## Arrels i llavors. Crisi de la biodiversitat i resistència de les plantes



El químic i novel·lista Charles P. Snow va encunyar el 1959 el terme "les dues cultures" per a referir-se a l'oposició entre activitats i pensaments científics i humanístics, que, malauradament, han viscut d'esquena i s'han mantingut massa separats fins avui mateix, la qual cosa constitueix un problema en el progrés de la societat humana.

Un dels objectius del projecte **Arrels i llavors** és aconseguir accions i compromisos individuals i col·lectius millors respecte de la sostenibilitat mitjançant l'ús de pràctiques, enfocaments, tècniques i estètiques de l'art i de la ciència, per a desenvolupar la passió i la connexió emocional, mirant de promoure hàbits que tinguin cura del nostre entorn i, concretament, de les plantes, tot contribuint a la nostra alfabetització botànica.



Cofinanciado por el  
programa Europa Creativa  
de la Unión Europea



# OLEA EUROPAEA



PERWALLS

**Nom científic:**

*Olea europaea* var. *sylvestris* (*Oleaceae*)

**Nom vulgar:**

oliver, olivera

**Descripció i hàbitat:**

Arbre de tronc no gaire llarg i sovint rabassut i entortolligat, de capçada esferoïdal, de fulla perenne, que sol mesurar de 5 a 10 m d'alçària i pot arribar als 15. Fulles oposades, lanceolades, agudes, de marge enter i de colors molt contrastats, verd grisenc més o menys fosc a la cara superior i blanquinós o argentat, per la densa pilositat, a la cara inferior. Flors petites i de color groguenc pàl·lid, agrupades en inflorescències a l'axil·la de fulles. Fruit carnós, en drupa, negre quan és madur, de forma més o menys arrodonida o allargada i de mides molt diverses segons les races. Originari d'Àsia Menor, és molt abundantment cultivat a casa nostra. Una raça silvestre (l'ullastre, *Olea europaea* var. *sylvestris*), en general més petita que la cultivada, viu espontània al nostre territori, en indrets secs sovint d'influència litoral.